

Akademikerne

Vår ref: RB

Oslo, 11. mai 2017

Høringssvar – overordnet del - verdier og prinsipper (ny generell del av læreplanverket)

Det foreslås at ny generell del av læreplanverket skal hete *Overordnet del – verdier og prinsipper*. Tekna har ingen innvendinger mot dette. Dokumentet skal utdype verdigrunnlaget i formålsparagrafen og løfte fram opplæringens brede lærings- og kunnskapssyn. Det skal, som i dag, ha status som forskrift til opplæringsloven sammen med resten av læreplanverket.

Den nye generelle delen skal beskrive det forpliktende grunnsynet som skal prege og støtte pedagogisk praksis i skolen og lærernes møte med elevene. Alle som arbeider i opplæringen, skal la dette grunnsynet prege planlegging, gjennomføring og videreutvikling av all opplæring fra grunnskole til videregående opplæring. Dokumentet skal gi føringer for opplæring i fag og prinsipper for skolens praksis, og skal tydeliggjøre opplæringens ansvar for dannings og utvikling av elevenes helhetlige kompetanse.

Tekna støtter i all hovedsak dokumentets innhold. Mye av innholdet er naturlig nok en videreføring av dagens generelle del og utdyper formålsparagrafen (som jo ikke er på høring). Vi ser også at overordnet del bedre harmonerer med Kunnskapsløftets læreplanverk. Den tar opp i seg de tre tverrfaglige temaene som Ludvigsenutvalget foreslo – og som Tekna støttet. Dokumentet omtaler betydningen av å lære å lære, noe Tekna også har vært særlig opptatt av. Vi er glade for at verdien av forskjellige arenaer for læring løftes fram. Nytt forslag til generell del vektlegger dessuten i større grad forutsetninger for god skoleutvikling og -ledelse. På dette området er forslaget mer utfyllende enn eksisterende del, som knapt omtaler andre ledere enn lærerne. På den annen side er den ene setningen som i dag omhandler skoleledelse godt skrevet: «Lærernes mulighet for å yte sitt beste forutsetter overskudd og trivsel, og en arbeidsgiver med sans for læreryrkets egenart og særpreg.»

Vi har likevel noen innspill:

Ad 1.1 Menneskeverdet

I formålsparagrafen heter det at opplæringen skal bygge på grunnleggende verdier som bl.a. respekt for menneskeverdet. Barnekonvensjonen er en del av menneskerettighetene og gir barn og unge særlig vern. I et dokument om skolens verdier og prinsipper er det naturlig nok vekt på skolens ansvar og oppgaver i møte med elevene. Tekna savner likevel en henvisning til foresattes rolle. Det står for eksempel i avsnittet om menneskeverd at «skolens oppgave er å støtte hver elev slik at den enkelte opplever livet som trygt og meningsfylt» (vår understreking). Tekna er selvsagt enig i at lærere skal vise elevene omsorg og ta dem på alvor, men mener at skolens primære oppgave (jf. formålsparagrafen) er å støtte elevene i opplæringen. I [vårt høringsvar til NOU 2015:8 Fremtidens skole](#) støttet Tekna at folkehelse og livsmestring var et viktig flerfaglig tema i opplæringen. I ny generell del kan man imidlertid få inntrykk av at det er skolens oppgave alene å sikre at den enkelte opplever livet som sådan som trygt og meningsfylt. Det er et ansvar som ikke påhviler skolen alene.

I eksisterende generell del heter det at *foreldrene har primæransvaret for oppfostringen av sine barn. Det kan ikke overlates til skolen, men bør utøves også i samarbeidet mellom skole og hjem.* Tekna mener at dette fortsatt bør stå. I ny generell del er det riktig nok også et avsnitt om samarbeid mellom skole og hjem (s. 16 – om tilrettelegging for den enkelte elev), men Tekna mener det vil være til hjelp for lærere om også foresattes ansvar fremkommer tidlig i dokumentet. Kanskje passer dette mer naturlig inn i et annet avsnitt enn i avsnittet om menneskeverd.

På s. 16 står det også at skolen må gi tydelig uttrykk for hva skolen skal og kan tilby, og hva skolen forventer av hjemmet. Tekna støtter dette, men mener det med fordel kan tydeliggjøres i overordnet del *hva* skolen med rette skal og kan forvente av foresatte.

Ad 2.2 Sosial læring og utvikling

Her heter det at lærerne i møte med elevene skal

fremme kommunikasjon og samarbeid som gir elevene mot og trygghet til å ytre sine meninger og si fra når de er uenige. Å lære å argumentere for sitt syn og lytte til andres gir elevene et grunnlag for å håndtere uenighet og konflikter, og å søke løsninger i fellesskap.

Tekna er enig i dette. Å kunne si fra på en saklig og konstruktiv måte ved uenighet er viktig. Vel så viktig som å si fra på egne vegne, er det å kunne si fra på andres vegne. Vi savner derfor formuleringer fra eksisterende del om å «utvikle personlig fasthet til å hevde egne og andres rettigheter og til å reise seg mot overgrep.» Kanskje er denne formuleringen bevisst valgt bort fordi det tross alt er de voksnes hovedansvar å gripe inn ved grove brudd på rettigheter, men Tekna mener det ikke er tilstrekkelig at elevene skal «reflektere over hvordan de kan bidra til å ivareta andre menneskers verdi, og hvordan de kan bidra til å hindre at menneskeverdet krenkes», som det

står i avsnittet om menneskeverd. Som gode rollemodeller bør alle lærere oppfordre elever til å gripe inn/si fra enten de opplever urett mot seg selv eller andre.

Tekna er ellers glad for at ny overordnet del fremhever at elevene selv har et ansvar for å bidra til et godt fellesskap og miljø.

Er forslaget til den nye overordnede delen tilstrekkelig fremtidsrettet?

Den generelle delen av læreplanen vil legge forpliktende rammer for pedagogisk praksis og opplæringen i alle fag i både grunnskolen og i den videregående skolen. Norge har i stor grad bygget sin velferd på inntekter fra industri og næringsliv som har vært og er tuftet på solid kompetanse i realfag og teknologi. Betydningen av naturvitenskap og teknologi som en viktig bærebjelke i samfunnet synes ikke å være nevnt i ny generell del, i alle fall ikke eksplisitt. I nåværende generell del slås det derimot fast at «teknologisk kunnskap er en del av allmenndannelsen».

Ny generell del synes til tider å være utformet så generelt at den til tider risikerer å bli «hul». Dagens utvikling innen kommunikasjonsteknologi og digitalisering, der Norge nå og fremover mangler kompetent arbeidskraft, går svært fort. Det samme kan sies om bio- og genteknologi. Slike viktige forhold og trender berøres ikke. I stedet brukes universelle formuleringer som at «opplæringen må legge til rette for at arbeidslivet får tilgang på kvalifisert arbeidskraft, og legge grunnlaget for kvalifisering for, rekruttering til og deltakelse på alle områder innenfor utdanning, arbeids- og samfunnsnivå». Tekna forstår at generell del skal være overordnet – men når mange avsnitt nærmest skrives uten kontekst blir den også noe «livløs» og «retningsløs» sammenlignet med eksisterende generell del. Det hadde f.eks. vært ønskelig med noe mer substansielt innhold og presise føringer enn å si at «ulike fag har et hovedansvar for forskjellige sider av opplæringen (...)» (s. 12).

Ad 2.5 Å lære å lære

Her heter det innledningsvis at skolen «skal utruste den enkelte med motivasjon for, holdninger til og strategier for livslang læring». Tekna mener at skolen naturligvis skal gjøre sitt ytterste for å motivere og skape læringslyst, men bruken av begrepet «utruste med motivasjon» virker i overkant instrumentelt.

I siste avsnitt om elever med læringsutfordringer og sammensatte vansker står det at ambisjonen om å utvikle evnen til livslang læring hos alle elever krever koordinert samarbeid mellom lærerne. Selv om det står i forordet at «lærere» brukes om alle som deltar i opplæring og dermed også har andre yrkesgrupper som målgruppe, mener Tekna det med fordel kunne vært presisert at lærere må samarbeide med andre yrkesgrupper som f.eks. spesialpedagoger og rådgivere. Alternativt bør det stå «koordinert samarbeid mellom ulike typer lærere».

Rollemodeller

I forslaget fremheves betydningen av rollemodeller (2.6.1 og 3.3). «En lærer er en rollemodell som skal skape trygghet, og løse elevene i deres ferd gjennom opplæringen.» Tekna mener at rollemodeller ikke bare er lærere ansatt i skolen. Skolen bør også oppfordres til å *invitere inn rollemodeller utenfor skolen som kan bidra i undervisningen og gjøre denne mer yrkesrettet* – jf. www.rollemodell.no og Lektor2-ordningen.

Sammenheng mellom overordnet del og læreplaner for fag

I forordet står det at ny overordnet del fortsatt skal «gjennomsyre» arbeid med planlegging, gjennomføring og videreutvikling av all opplæring. Det har lenge vært en debatt om hvorvidt det er realistisk å få til. Det er krevende å leve opp til alle idealer. Generell del har ikke undervisningstimetall. Det er i opplæringen i det enkelte fag og fagområder at generell del skal realiseres. Derfor blir det ekstra viktig at den kommende revisjonen av læreplanene i fag – som skal bidra til bedre dybdelæring – også bidrar til en gjensidig rød tråd mellom «basis» og «overbygning».

Med vennlig hilsen

Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening

Terje Sletnes

Direktør samfunnspolitisk seksjon